

Ds 2010:21

Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall

REGERINGSKANSLIET

Socialdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2010

ISBN 978-91-38-23410-5
ISSN 0284-6012

Innehåll

1	Promemorians huvudsakliga innehåll.....	5
2	Författningsförslag	7
2.1	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	11
3	Bakgrund	17
4	Nuvarande reglering	19
4.1	Vistelsekommunens ansvar	19
4.2	Undantag från vistelsekommunens ansvar.....	20
4.3	Boendeinsats i annan kommun enligt LSS	22
5	Överväganden och förslag vid tillfällig vistelse i annan kommun.....	25
5.1	Vistelseutredningens förslag	25
5.2	Bosättningskommunen ska behålla ansvaret för enskilda när de tillfälligt vistas i en annan kommun	28

5.3	Vistelsekommunen ska i vissa fall vara skyldig att vid behov bistå bosättningskommunen	31
5.4	Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för verkställighet	35
5.5	Särskild avgift	39
5.6	Övriga frågeställningar.....	41
6	Överväganden och förslag när beslut verkställs i annan kommun	45
6.1	Kommun som beslutat om boende i annan kommun enligt LSS behåller ansvaret	45
6.2	Möjligheten att ansöka om förhandsbesked utvidgas.....	57
6.3	Kommun som beslutat om en placering eller ett boende i annan kommun enligt socialtjänstlagen ansvarar även för LSS-insatser	59
7	Konsekvenser	61
8	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	63
9	Författningskommentarer	65
9.1	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	65
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	68

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian görs bedömningen att om en enskild avser att för en begränsad tid vistas i en annan kommun än den där han eller hon är bosatt, är det den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt (bosättningskommunen) som ska vara ansvarig för sådana stöd- och hjälpinsatser som den enskilde har behov av för att kunna genomföra vistelsen. Det rör sig framför allt om semestervistelser t.ex. vistelse i ett sommarhus men kan även gälla en kortare tids studier på annan ort m.m.

Vidare föreslås att vistelsekommunen ska vara skyldig att på begäran bistå bosättningskommunen med utredning och med att verkställa beslut som bosättningskommunen fattar när beslutet avser en äldre person, en person med funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av den verkställighet som vistelsekommunen bistått med. Ersättningen för verkställighet ska utgå ifrån den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Förslagen utgår ifrån de förslag som Vistelseutredningen har lämnat i betänkandet Ingen får vara Svarte Petter, tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38), vilket innebär att bosättningskommunen enligt lag ska ansvara för de insatser som inte är akuta.

De åtgärder som enligt socialtjänstlagen (2001:453) kan vara aktuella är framför allt hemtjänstinsatser men också ledsagning och andra insatser som behövs för att personen ska vara tillför-

säkrad en skälig levnadsnivå. Enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, kan det handla om samtliga insatser som definieras i lagen.

Vistelsekommunen ansvarar alltid för akuta insatser, oavsett om det är insatser enligt socialtjänstlagen eller LSS, och står också för kostnaderna för dessa. Vistelsekommunen ansvarar också för den enskilde när bosättningskommunen inte är klarlagd. Då är ansvaret inte begränsat till akuta insatser.

I promemorian föreslås också reglering av vilken kommun som ska ansvara för insatser enligt LSS, när en kommun verkställer ett beslut om boendeinsats i en annan kommun. Enligt förslaget ska den kommun som beslutar om insatsen behålla ansvaret enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Därutöver regleras frågor som avser ett sammanhållet ansvar när det samtidigt föreligger behov av insatser enligt både socialtjänstlagen och LSS när en person vistas eller är bosatt i en annan kommun än den som verkställt beslutet.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Följande förslag ska läsas tillsammans med de författningsförslag som lämnas i betänkandet Ingen får vara Svarte Petter, tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38), framförallt förslagen till nya 2 a kap. 1 och 2 §§.

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 16 kap. 6 a § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 2 a kap. 3 och 4 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap.

3 §

Om en person som avser att vistas en begränsad tid i en annan kommun än bosättningskommunen till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen, är vistelsekommunen på begäran av bosättningskommunen skyl-

dig att

1. bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver, och

2. verkställa beslut som bosättningskommunen fattar.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av åtgärder enligt första stycket 2. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

4 §

En kommun behåller ansvaret för de stöd- och hjälpinsatser som en enskild kan behöva, om den enskilde till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem,

2. hem för vård eller boende,

3. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. en annan tillfällig boendeform.

Detsamma gäller om en kommun på annat sätt bistår en person som på grund av våld, hot eller andra trakasserier för en begränsad tid måste vistas i en annan kommun.

Ansvaret upphör om

1. ärendet flyttas över enligt 11 eller 12 §,

2. den enskilde flyttar efter att ha ansökt om insatser enligt 2 kap. 3 §, eller

3. ansvar enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade övergår till en annan kommun.

16 kap.

6 a §¹

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt ett beslut av socialnämnden, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift.

Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

¹ Senaste lydelse 2009:596.

Särskild avgift ska inte åläggas om den enskilde enligt 3 § tredje stycket begärt att få senarelägga verkställandet.

När en bosättningskommun med stöd av 2 a kap. 3 § har begärt att en vistelsekommun ska verkställa ett beslut, ska vistelsekommunen ansvara för skyldigheten att betala särskild avgift enligt denna paragraf.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

2. I fråga om enskilda som påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet ska äldre föreskrifter tillämpas i stället för de nya föreskrifterna i 2 a kap. 3 §.

3. De nya föreskrifterna i 2 a kap. 4 § ska inte tillämpas i fråga om enskilda som före ikraftträdandet har beviljats stöd- eller hjälpinsatser enligt denna lag av den kommun där han eller hon vistas.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 17 a § ska upphöra att gälla,

dels att 16, 27 och 28 a §§ ska ha följande lydelse, och

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 16 a–16 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen.

Om en person som anges i 1 § tänker bosätta sig i en kommun, *skall* kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser från kommunen enligt 9 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked *skall* bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen *skall* utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om *han* bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insat-

16 §

En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen, *om inte en annan kommun har ansvaret enligt 16 b eller 16 c §.*

Om en person som anges i 1 § tänker bosätta sig i en kommun, *ska* kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser från kommunen enligt 9 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked *ska* bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen *ska* utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om *han eller hon* bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då

serna blir tillgängliga för den enskilde.

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun *skall* kommunen *ge det stöd och den hjälp* som omedelbart behövs.

Såvitt avser landstingets förpliktelser gäller vad som sägs i denna paragraf om kommunen i stället landstinget.

insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Förhandsbesked enligt andra stycket ska också meddelas på ansökan av en person som redan är bosatt i kommunen, om en annan kommun enligt 16 b eller 16 c § har ansvaret enligt denna lag, och om

1. ansökan omfattar insats enligt 9 § 8 eller 9, eller

2. den enskilde ombesörjer eget boende och ansökan avser andra insatser enligt 9 §.

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun *ska* kommunen *ansvara för de akuta stöd- och hjälpinsatser* som omedelbart behövs.

I fråga om landstingets förpliktelser gäller vad som sägs i denna paragraf om kommunen i stället landstinget.

16 a §

Om en enskild avser att under en begränsad tid vistas i en annan kommun än den där han eller hon är bosatt, är vistelsekommunen på begäran av bosättningskommunen skyldig att

1. bistå med den utredning som bosättningskommunen be-

höver, och

2. verkställa beslut som bosättningskommunen fattar.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av åtgärder enligt första stycket 2. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

16 b §

Om det finns särskilda skäl får en kommun verkställa ett beslut enligt 9 § 8 eller 9 i en annan kommun. Den kommun som har beslutat om boendet behåller ansvaret enligt denna lag gentemot personen även om han eller hon kommer att vara bosatt i den andra kommunen.

Ansvar enligt första stycket upphör om

1. bosättningskommunen verkställer insatser efter förhandsbesked enligt 16 § tredje stycket,

2. den enskilde bosätter sig i en tredje kommun, eller

3. ansvar för ärenden enligt socialtjänstlagen (2001:453) flyttas över enligt 2 a kap. 11 eller 12 § socialtjänstlagen.

16 c §

En kommun har ansvaret enligt denna lag gentemot en person som efter beslut av kommunen kommer att vara bosatt i en annan kommun i

1. familjehem eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

2. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen,

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

4. en annan tillfällig boendeform.

Detsamma gäller om en kommun enligt socialtjänstlagen på annat sätt bistår en person som på grund av våld, hot eller andra trakasserier för en begränsad tid måste vistas i en annan kommun.

Ansvar enligt första stycket upphör om

1. bosättningskommunen verkställer insatser efter förhandsbesked enligt 16 § tredje stycket,

2. den enskilde bosätter sig i en tredje kommun, eller

3. ansvar för ärenden enligt

*socialtjänstlagen (2001:453)
flyttas över enligt 2 a kap. 11
eller 12 § socialtjänstlagen.*

*Lydelse enligt prop.
2009/10:176*

Föreslagen lydelse

27 §

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av Socialstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra eller tredje stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 d §,
6. omhändertagande av personakt enligt 23 d §,
7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, eller
8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 i §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av Socialstyrelsens beslut enligt 23 c § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det vunnit laga kraft.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 a §²

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § som någon är berättigad till enligt

² Senaste lydelse 2008:77.

ett beslut av en sådan nämnd som avses i 22 §, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

När en bosättningskommun med stöd av 16 a § har begärt att en vistelsekommun ska verkställa ett beslut, ska vistelsekommunen ansvara för skyldigheten att betala särskild avgift enligt denna paragraf.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

2. I fråga om enskilda som påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet ska äldre föreskrifter tillämpas i stället för de nya föreskrifterna i 16 och 16 a §§.

3. De nya föreskrifterna i 16 b § ska även gälla för kommuner som träffat avtal enligt äldre föreskrifter, dock inte för de kommuner som träffat avtal med stöd av lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

4. Föreskrifterna i 16 c § ska inte tillämpas när en enskild före ikraftträdandet beviljats insatser enligt denna lag av den nya bosättningskommunen.

3 Bakgrund

I april 2009 överlämnade Vistelseutredningen betänkandet Ingen får vara Svarte Petter – Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38) till regeringen. Utredaren hade i uppdrag att utreda vistelsebegreppet i socialtjänstlagen (2001:453) i vissa situationer.

Utredaren föreslår att principen om vistelsekommunens ansvar ska kvarstå men tydliggöras. Ett av förslagen är att vistelsekommunen ska ansvara för stöd- och hjälpinsatser till en person som avser att vistas i kommunen för en begränsad tid och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av sådana insatser för att kunna genomföra vistelsen.

I ett särskilt yttrande till utredningen har anförts att utredningens förslag i denna del är opraktisk ur både ett ekonomiskt och ur ett individperspektiv. I yttrandet påpekas också att det är lämpligare att bosättningskommunen behåller det ekonomiska ansvaret över sin omsorgstagare och ersätter en eventuell sommarkommun för de timmar hemtjänst den eller en annan anordnare tillhandahåller.

En övervägande del av remissinstanserna är positiva till förslaget att förtydliga vistelsebegreppet i enlighet med utredarens förslag. De flesta remissinstanser har inte yttrat sig särskilt om förslaget som rör ansvarig kommun när den enskilde avser att för en begränsad tid vistas i en annan kommun än den där han eller hon är bosatt, men som till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen. Totalt 18 instanser avstyrker detta förslag, bland annat Sveriges Kommuner och Landsting

(SKL) samt de s.k. semesterkommuner som är särskilt berörda eftersom de har många sommarbostäder.

Under beredningen av betänkandet har vissa problem identifierats när det gäller detta förslag varför ett alternativt förslag utarbetats och analyserats i denna departementspromemoria. Utredarens övriga förslag i betänkandet är remitterade och bereds vidare inom Regeringskansliet.

I augusti 2008 överlämnade LSS-kommittén sitt slutbetänkandet, Möjlighet att leva som andra (SOU 2008:77). I uppdraget ingick bl.a. att lämna förslag till hur personer med funktionsnedsättning kan erbjudas professionella och specialiserade insatser i en annan kommun än hemkommunen utan att de påverkar den kommunens ansvar (tilläggsdirektiv 2006:68).

LSS-kommittén förslår att en kommuns möjlighet att behålla ansvaret för en person som beviljas boende enligt LSS, vilket kommer att tillhandahållas inom en annan kommuns gränser bör förtydligas. Vidare föreslås att den kommun som placerar en enskild i en annan kommun enligt socialtjänstlagen även har ett sammanhållet ansvar för dennes stöd- och serviceinsatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

Förslaget i denna promemoria har en något annorlunda utformning.

4 Nuvarande reglering

4.1 Vistelsekommunens ansvar

Enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område. Bestämmelsen slår fast den grundläggande regeln att kommunen har ansvaret för socialtjänsten. Enligt 2 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och hjälp som de behöver. I förarbetena till motsvarande bestämmelse i 3 § i den tidigare gällande socialtjänstlagen (1980:620) anges följande:

”Med detta ansvar följer en skyldighet för kommunen att i samverkan med andra samhällsorgan medverka till att den enskilde får arbete, bereds sjukvård eller får det stöd eller den hjälp som han i övrigt behöver. Med ansvaret följer också en skyldighet för kommunen att tillfälligt ge den enskilde behövlig vård i väntan på att ansvarig huvudman vidtar behövliga insatser. Det är vistelsekommunen som ska lämna den enskilde stöd och hjälp. Det är således den kommun där den enskilde befinner sig, när hjälpbehovet inträder, som har ansvaret för att den enskilde får den hjälp som han behöver. Detta bör emellertid inte leda till att vistelsekommunen ska vidta alla de åtgärder som kan behövas också när den enskilde är bosatt i annan kommun. Vistelsekommunen bör kunna flytta över ärendet till hemkommunen, om den enskildes hjälpbehov lämpligen kan tillgodoses där. En sådan överflyttning lär dock bara komma ifråga när den enskilde under längre tid har behov av insat-

ser inom socialtjänsten. Man bör således inte flytta över ett ärende om tillfällig hjälp under t.ex. en resa” (se prop. 1979/80:1, s 523f).

Regeringsrätten har i ett par mål yttrat sig i frågan om ansvarig kommun för hemtjänstinsatser under sommarvistelse (se RÅ 84 2:33 II och RÅ 1988 ref. 24). I båda fallen konstaterar Regeringsrätten att det är den kommun där den enskilde vistas under sommarvistelsen som ansvarar för att den enskilde får den hemtjänst som han eller hon behöver. I förarbetena till 2001 års socialtjänstlag anges att när den enskilde är bosatt i en annan kommun och enbart är på genomresa, kan vistelsekommunens ansvar rimligen inte vara lika omfattande. Detsamma gäller om en person har bistånd under en längre tid. Då kan ärendet flyttas över till hemkommunen. Socialnämnden i vistelsekommunen är dock ensam ansvarig för att behövliga åtgärder kommer till stånd till dess att socialnämnden i den andra kommunen har samtyckt till att ta över ärendet (se prop. 1996/97:124, s. 158).

4.2 Undantag från vistelsekommunens ansvar

I 16 kap. 2 § socialtjänstlagen finns bestämmelser om undantag från vistelsekommunens ansvar enligt 2 kap. 2 § samma lag. Enligt första stycket har, om någon efter beslut av en socialnämnd vistas i en annan kommun i familjehem, hem för vård eller boende eller sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket och 7 kap. 1 § första stycket 2, den kommun som beslutat om vistelsen ansvaret för det bistånd enligt 4 kap. 1 § samt det individuellt behovsprövade stöd och de individuellt behovsprövade sociala tjänster enligt 3 kap. 6 § och 5 kap. 1 och 9 §§ som den enskilde kan behöva. Det är här fråga om vistelse i familjehem, särskilda boendeformer för äldre eller bostäder med särskild service för människor med funktionshinder.

Bestämmelsen bygger på principen om ett sammanhållet vårdansvar. Utgångspunkten är också att personer som genom

kommunens beslut får insatser i en annan kommun, ska ha rätt till samma insatser som personer får i den egna kommunen. Bestämmelsen om placeringskommuns ansvar innebär således ett undantag från vistelsekommunens ansvar.

I förarbetena till 72 a § i den tidigare gällande socialtjänstlagen (1980:620) som motsvarar 16 kap. 2 § socialtjänstlagen anges bl.a. följande:

”Placeringskommunen bör svara för den hjälp och det stöd, som den enskilde behöver under vistelsen i den andra kommunen, även om personen i fråga har blivit folkbokförd i vistelsekommunen. I princip gäller det både biståndsinsatser samt socialt stöd och sociala tjänster i form av t.ex. hemtjänst, färdtjänst, daglig verksamhet och personligt stöd. Den kommun som beslutat om vistelse bör också fullgöra skyldigheterna enligt lagen (1990:1404) om kommunens betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård även om den enskilde inte är folkbokförd i denna kommun. Utgångspunkten är att personer som genom kommunens beslut vistas för vård eller boende i en annan kommun bör vara likställda med personer som får motsvarande vård eller boende i den egna kommunen. Det sammanhållna vårdansvaret innebär att placeringskommunen utreder behovet av, beslutar om och finansierar de hjälp- och stödinsatser som beviljas den enskilde även om verkställigheten överlämnas till en privat eller offentlig vård- eller servicegivare i en annan kommun. Den kommun som beslutat om placeringen i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende svarar för ersättningen till familjehemmet eller vårdavgiften till institutionen (se prop. 1996/97:124, s 158–159).

I 16 kap. 2 § andra stycket socialtjänstlagen finns ytterligare undantag från principen om vistelsekommunens ansvar. Den kommun som den enskilde är folkbokförd i har ansvar för stöd och hjälp till den som vistas i anstalt inom kriminalvården eller vårdas på sjukhus eller i enskilt sjukhem på initiativ av någon annan än en kommun. Folkbokföringskommunen har samma ansvar som placeringskommunen.

4.3 Boendeinsats i annan kommun enligt LSS

Ansvarig kommun

Enligt 16 § första stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, ska en kommuns ansvar enligt lagen gälla gentemot dem som är bosatta i kommunen. Enligt förarbetena till lagen kan ledning hämtas från reglerna om folkbokföring när det gäller bedömningen av var en person ska anses bosatt (prop. 1992/93:159 s. 185). Som regel ska en person anses bosatt där han eller hon är folkbokförd. Om behov av insatser enligt LSS uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun ska kommunen enligt nuvarande regel i 16 § tredje stycket LSS ge det stöd och den hjälp som omedelbart behövs. Det kan enligt förarbetena röra sig om exempelvis en tillfällig genomresa eller några månaders boende i en sommarbostad (prop. 1992/93:159 s. 186). Det ansvar som avses här är ansvaret för att resurser ställs till förfogande vid akuta situationer. Se avsnitt 5.1 angående förslag till ändring av denna paragraf.

Rätten att flytta

Om en enskild person önskar flytta till en annan kommun finns möjligheten att begära förhandsbesked enligt 16 § LSS om de insatser enligt denna lag hon eller han anser sig behöva i inflyttningsskommunen.

Rätten att träffa avtal

Enligt 17 § LSS kan kommunen med bibehållet ansvar sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla insatser enligt lagen. Ett sådant uppdragsavtal kan träffas med en annan kommun eller med en enskild utförare. Det ska enligt förarbetena (prop. 1992/93:159 s. 186) vara fråga om själva utförandet av stödet

eller insatsen. Myndighetsutövningen med bl.a. beslutsfattande kan inte överlåtas.

Ett beslut om boendeinsats är inte alltid möjligt att tillgodose i bosättningskommunen. Kommunen har därför möjlighet att verkställa ett beslut om boende i en annan kommun, men behålla ansvaret enligt LSS för personen, trots att han eller hon inte längre kommer att vara bosatt i kommunen. Det sker genom att kommunen enligt 17 a § LSS, om särskilda skäl föreligger, får träffa avtal med en annan kommun eller en enskild vårdgivare i en annan kommun om kostnadsansvar för LSS-insatser för en enskild som genom en boendeinsats inte längre kommer att vara bosatt i kommunen. Bestämmelsen kan även omfatta andra LSS-insatser som kan bli aktuella och utgör alltså ett undantag från bosättningskommunens ansvar enligt 16 §, och från lokaliseringssprincipen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900).

Möjligheten att träffa avtal enligt 17 a § LSS infördes den 1 januari 2001. Enligt förarbetena (prop. 2000/01:6 s. 10) till 17 a § är avsikten inte att förändra den enskildes rätt att flytta till en annan kommun. Avtalsmöjligheten för kommunerna ska således inte påverka den enskildes rätt att ansöka om förhandsbesked. Om han eller hon önskar flytta ska ansökan om förhandsbesked behandlas som om den enskilde var bosatt i kommunen dit ansökan lämnas.

Regeringsrättsdom om att det inte går att ansöka om förhandsbesked när en person redan är bosatt i kommunen

Frågan om vilken kommun som ansvarar för LSS-insatser, och rätten att ansöka om förhandsbesked när en person är placerad i ett boende i en annan kommun, har prövats i en dom från Regeringsrätten, RÅ 2007 ref 40. Av domen följer att den som redan är bosatt i en kommun inte kan ansöka om förhandsbesked där. Detta gäller oavsett om bosättningen skett på eget initiativ eller till följd av kommunens beslut om placering och avtal enligt 17 a §. Däremot är bosättningskommunen skyldig att

pröva en ansökan om insatser enligt huvudregeln i 16 §, även om kommunen har ett avtal med den ursprungliga bosättningskommunen, enligt vilket den senare skulle behålla kostnadsansvaret.

Olika avtal och avtalens giltighet

Även före den 1 januari 2001 då 17 a § LSS infördes träffade kommunerna avtal om kostnadsansvar. De avtal som ingicks löpte tills dess någon part sade upp avtalet. Det saknades dock lagstöd för att träffa dessa avtal (prop. 2000/01:6, s 7 f).

Enligt 4 § andra och tredje stycket lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har kommuner en möjlighet att träffa avtal för personer som flyttat från kommunen. Sådana avtal träffades fram till den 1 januari 1996 då den nya lagen (LSS) skulle vara genomförd. Ett sådant avtal upphör att gälla om den enskilde flyttar till en tredje kommun eller tillbaka till den första kommunen.

Det finns således avtal som kan avse tre olika tidsperioder: Avtal som träffats för den 1 januari 1996, avtal som ingåtts under tiden från och med 1 januari 1996 till och med den 31 december 2000 samt avtal som ingåtts efter den 1 januari 2001.

5 Överväganden och förslag vid tillfällig vistelse i annan kommun

5.1 Vistelseutredningens förslag

Nuvarande reglering

I dag har kommunen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen [2001:453]). Det är den kommun där den enskilde befinner sig när hjälpbehovet inträder som har ansvaret för att han eller hon får stöd och hjälp. En närmare redogörelse för vistelsekommunens ansvar finns i avsnitt 4 i denna promemoria.

När det gäller en enskild som har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra en tillfällig vistelse i en annan kommun är det i praktiken i dag vistelsekommunen som utreder behovet av exempelvis hemtjänst, utför beviljade insatser och står för kostnaderna.

Enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har en kommun ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen (16 §). Om behov av insatser uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun ska vistelsekommunen ge det stöd och den hjälp som omedelbart behövs. Det kan enligt förarbetena röra sig om exempelvis en tillfällig genomresa eller några månaders boende i en sommarbostad (prop. 1992/93:159 s. 186).

Vistelsekommunen ansvarar för tillfälliga vistelser

Utredaren i Vistelseutredningen (SOU 2009:38) föreslår att principen om vistelsekommunens ansvar ska kvarstå men tydliggöras. Om den enskilde är bosatt i en annan kommun ska vistelsekommunens ansvar dock begränsas till akuta stöd- och hjälpinsatser. Detta gäller redan i dag men principen föreslås framgå av lag. Med akuta stöd- och hjälpinsatser avses i första hand sådana insatser som krävs för att den enskilde ska kunna återvända till sin bosättningskommun. Det kan t.ex. röra sig om hjälp att arrangera en hemresa samt bistånd i form av pengar till mat och husrum fram till avresan. Om den enskilde inte kan eller vill återvända till sin bosättningskommun ankommer det också på vistelsekommunen att tillhandahålla de insatser som situationen kräver. Om det är oklart i vilken kommun den enskilde är bosatt, har vistelsekommunen ansvar för personen till dess att frågan är utredd. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. En närmare redogörelse för vad som menas med stadigvarande bosatt finns i författningskommentarerna i Vistelseutredningens betänkande (s. 118).

För andra än akuta insatser ansvarar således bosättningskommunen enligt utredarens förslag.

När det gäller personer som vistas i en kommun och till följd av ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen föreslår utredaren att vistelsekommunens ansvar inte ska vara begränsat till akuta stöd- och hjälpinsatser, trots att den enskilde är bosatt i en annan kommun. Ansvaret bör enligt utredaren i dessa fall ligga på vistelsekommunen, i enlighet med vad som tillämpas i praxis.

Utredaren har övervägt möjligheten att låta ansvaret för stöd- och hjälpinsatser vila på bosättningskommunen också för denna målgrupp, men avfärdat detta. De argument som utredaren anför handlar till stor del om de praktiska svårigheter detta skulle medföra, dels för bosättningskommunen att utreda och verkställa biståndsbeslutet på annan ort, dels för vistelsekommunen att rekrytera och planera sin verksamhet. Utredaren har emeller-

tid inte närmare analyserat möjligheten att låta ansvaret för den enskilde kvarstå på bosättningskommunen och ålägga vistelsekommunen en skyldighet att bistå utredningen samt verkställa ett gynnande biståndsbeslut efter ersättning av bosättningskommunen.

I ett särskilt yttrande till utredningen anförs att utredningens förslag i denna del är opraktiskt både ur ett ekonomiskt perspektiv och ur ett individperspektiv. I yttrandet uttrycks att det vore lämpligare om bosättningskommunen behåller det ekonomiska ansvaret över enskilda och ersätter en eventuell sommarkommun för de timmar hemtjänst den eller en annan anordnare tillhandahåller.

Remissinstanserna

En övervägande del av remissinstanserna är positiva till förslaget att förtydliga vistelsekommunens ansvar enligt utredarens förslag. De flesta remissinstanser har inte yttrat sig särskilt om förslaget som rör ansvarig kommun när den enskilde avser att för en begränsad tid vistas i en annan kommun än där han eller hon är bosatt, men som till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen. Totalt 18 instanser avstyrker detta förslag, bland annat Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt de s.k. semesterkommunerna som är berörda eftersom de har många tillfälliga semesterboenden.

5.2 Bosättningskommunen ska behålla ansvaret för enskilda när de tillfälligt vistas i en annan kommun

Bedömning: Mot bakgrund av vistelseutredningens förslag att bosättningskommunen enligt lag ska ansvara för de insatser som inte är akuta, bör bosättningskommunen behålla ansvaret för enskilda även när dessa tillfälligt vistas i en annan kommun. Detta ska även gälla personer som till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av insatser enligt socialtjänstlagen. Ansvaret ska dock inte omfatta akuta stöd- och hjälpinsatser som den enskilde kan få behov av under vistelsen.

Förslag: Vistelsekommunen ska enligt LSS endast ansvara för akuta stöd- och serviceinsatser.

Skälen för bedömningen och förslaget

För att motverka onödiga tvister och oklarheter bör man så långt det är möjligt undvika särlösningar för vissa målgrupper. Utredarens förslag om vistelsekommunens ansvar när det gäller personer med hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom innebär ett undantag från principen om att vistelsekommunen endast ska ansvara för akuta insatser. Det vore dock, särskilt ur den enskildes perspektiv, lämpligare att låta bosättningskommunen behålla det huvudsakliga ansvaret för enskilda i så stor utsträckning som möjligt.

Ett sådant system skulle, som utredaren också påpekar, vara praktiskt för den enskilde och underlätta för honom eller henne att röra sig mellan olika kommuner. Den enskilde skulle då inte på nytt behöva ansöka om insatser varje gång han eller hon tillfälligt vill vistas i en annan kommun under en begränsad tid, utan endast vända sig till sin ordinarie biståndsbedömare i bosättningskommunen. För individen är det enklare att planera en

eventuell semestervistelse med sin ordinarie hemtjänst som känner personen och dess behov. Det blir istället biståndsbedömare i bosättningskommunen som får stå för samordning och kontakterna med vistelsekommunens hemtjänst för att diskutera de praktiska detaljerna kring individens hjälpbehov. Denna ordning skulle troligen också innebära en ökad möjlighet för vistelsekommunen att planera en eventuell sommarvistelse i bättre tid.

Detta innebär att huvudregeln såsom den är föreslagen av utredaren också ska gälla för de personer som genomför en tillfällig vistelse i en annan kommunen, t.ex. semestervistelse några månader i sommarhuset eller ett kortare besök med ledsagning för att gå på teater. Det kan även handla om en tillfällig vistelse i annan kommun för att bedriva studier. Detta gäller så länge inte bosättningskommunen förändras på grund av vistelsen.

Skulle det under en tillfällig vistelse uppkomma helt nya behov, t.ex. på grund av att den enskildes hälsa försämras, är det vistelsekommunens ansvar att besluta om akuta insatser. Det handlar om behov som inte är kända utan uppstår oväntat och oförutsett under vistelsen. Om insatserna övergår till mer permanenta behov under vistelsetiden ligger dock ansvaret på bosättningskommunen, om insatserna inte längre är av akut karaktär. Är bosättningskommunen okänd ansvarar vistelsekommunen för den enskilde till dess bosättningskommunen är utredd, i enlighet med utredarens förslag.

Enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, gäller vistelsekommunens ansvar när ett behov av insatser enligt lagen uppkommer under en tillfällig vistelse. Vistelsekommunen ska ge det stöd och den hjälp som omedelbart behövs. En tillfällig vistelse kan enligt författningens kommentaren till LSS (prop. 1992/93:159 s. 186) vara såväl en tillfällig genomresa som några månaders boende i en sommarbostad. Ansvaret gäller de resurser som behöver ställas till förfogande vid akuta insatser.

Det kan inte anses befogat att ha olika regler i socialtjänstlagen och LSS. Motsvarande regler som föreslås vid vistelse i en

annan kommun enligt socialtjänstlagen bör därför även införas i LSS.

Lagen om valfrihetssystem (LOV)

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem kan tillämpas även när någon vistas tillfälligt i en annan kommun. Lagen reglerar vad som gäller för de kommuner och landsting som vill konkurrenspröva verksamheter i kommuner och landsting genom att överlåta valet av utförare av stöd, vård-, stöd- och omsorgstjänster till brukaren eller patienten. Valfrihetssystem enligt den föreslagna lagen är ett alternativ till upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och kan tillämpas på bl.a. omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning samt på hälso- och sjukvårdstjänster. Den enskilde ges möjlighet att välja den leverantör som han eller hon uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten. Som en följd av detta får socialnämnden avvakta med att verkställa beslut om bistånd till dess den enskilde kan få tillgång till den leverantör han eller hon önskar. Detta är nödvändigt för att den enskilde ska kunna välja att avvakta med en insats, för att t.ex. få en viss utförare, utan att kommunen riskerar särskild avgift för icke verkställt beslut.

Avsikten med förslagen i denna promemoria är inte att utvidga bestämmelserna i LOV.

5.3 Vistelsekommunen ska i vissa fall vara skyldig att vid behov bistå bosättningskommunen

Förslag: Mot bakgrund av vistelseutredningens förslag om att bosättningskommunen ska ansvara för de insatser som inte är akuta, ska vistelsekommunen enligt socialtjänstlagen och LSS i vissa fall vara skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning samt verkställa beslut när en person till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov insatser för att kunna genomföra en tillfällig vistelse.

Skälen för förslaget

De som i första hand kan tänkas ha behov av insatser enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen för att kunna genomföra semestervistelser eller andra kortare besök i annan kommun är personer med hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom. För att bosättningskommunen ska kunna utreda behovet av insatser och därigenom möjliggöra vistelsen för enskilda kan det krävas att vistelsekommunen bistår bosättningskommunen. Det finns därför ett behov av att i lag tydliggöra vistelsekommunens ansvar för att kunna säkerställa genomförandet av en sådan vistelse för dessa grupper. För andra grupper, t.ex. hemlösa eller människor som ofta rör sig mellan kommuner, bör huvudregeln som föreslås i Vistelseutredningen gälla (se avsnitt 5.1. Vistelseutredningens förslag).

Motsvarande bör även gälla enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

Bistå i utredningen

Den enskilde kan behöva helt eller delvis andra insatser i t.ex. sin sommarstuga än i sitt ordinarie boende. Insatserna kan behöva anpassas till omgivningen och miljön där de ska utföras. Som-

marstugan kanske inte har tillgång till samma standard som det ordinarie boendet och den enskilde kan då behöva fler timmars hemtjänst. Det kan även finnas skillnader i närmiljön som påverkar hans eller hennes förmåga att klara sig utan hjälp. Vistelsekommunen kan då behöva bistå bosättningskommunen i utredningen, t.ex. genom att besöka det ställe som den enskilde kommer att vistas på eller ge information om avstånd och tillgänglighet på den aktuella orten. I de flesta fall bör det dock röra sig om en mindre behovsutredning, särskilt om vistelsen är återkommande.

Lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. gäller bara permanent boende och blir därför inte aktuell vid tillfälliga semestervistelser. Om det finns behov av hjälpmedel gäller bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Behovet av bistånd enligt socialtjänstlagen eller LSS får prövas på sedvanligt sätt. Bosättningskommunen ansvarar för utredning och beslut. Det kan inte uteslutas att bosättningskommunen i vissa fall bedömer det som nödvändigt att biståndsbedömaren utreder behovet på plats i vistelsekommunen. Det är bosättningskommunen som avgör om detta behövs.

Verkställa beslutet

Bosättningskommunen kan välja att själv verkställa beslutet i vistelsekommunen, antingen i egen regi eller via en extern utförare. Enligt 2 kap. 5 § socialtjänstlagen och 17 § LSS har kommunen möjlighet att sluta avtal med annan utförare som exempelvis annan kommun eller enskild utförare. Vistelsekommunen bör emellertid vara skyldig att bistå bosättningskommunen med verkställighet om bosättningskommunen anser sig ha behov av det. I många fall är det förmodligen opraktiskt för bosättningskommunen att själv utöva verkställighet i en annan kommun, särskilt om det är långa avstånd. Om vistelsekommunen ligger långt ifrån bosättningskommunen och det inte går att få tag på någon enskild utförare på plats skulle det kunna innebära höga

kostnader och tidskrävande resor för utförarorganisationen i bosättningskommunen att behöva ta sig till platsen för att genomföra insatser som kanske behövs dagligen. När en person avser att vistas i en annan kommun än bosättningskommunen för en begränsad tid, men till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen är det därför rimligt att vistelsekommunen åläggs att vid behov och på begäran från bosättningskommunen verkställa beslutet på plats.

I de flesta fall skulle det sannolikt handla om likvärdiga insatser och ett nytt biståndsbeslut behöver då inte fattas. Men det kan innebära att omkostnaderna för vistelsekommunen blir mer omfattande än vad en likvärdig insats för bosättningskommunen skulle bli, t.ex. kostnader för längre resor i samband med inköp eller liknande.

Om den enskilde t.ex. planerar att vistas i sommarhuset under en eller ett par månader kan han eller hon ta med sig sitt biståndsbeslut. Om biståndshandläggaren inte redan känner till sommarboendet, kontaktas vistelsekommunen vilken bistår med eventuell utredning. I de fall bosättningskommunen bedömer att det finns behov av ytterligare timmar utöver de vanliga fattar den ett nytt beslut. Det kan även handla om kortare vistelse, t.ex. ledsagning i samband med ett teaterbesök eller liknande i en annan kommun än bosättningskommunen. Vid behov begär bosättningskommunen bistånd av vistelsekommunen med verkställighet.

Motsvarande föreslås även gälla för LSS.

Dokumentations- och rapporteringskyldighet

Enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen ska handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling dokumenteras. Dokumentationen ska avse beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Detta innebär att bosättningskommunen är dokumentations-skyldig, liksom vistelsekommunen i de fall den blir inblandad för att bistå bosättningskommunen. Det är särskilt betydelsefullt att bosättningskommunen dokumenterar sin begäran till vistelsekommunen om bistånd med verkställighet. Detta är viktigt bl.a. för att undvika eventuella oklarheter och tvister om vistelsekommunen inte inom skälig tid verkställer beslutet (se vidare avsnitt 5.5).

I 16 kap. 6 f och 6 g §§ socialtjänstlagen finns bestämmelser om rapporteringsskyldighet till Socialstyrelsen m.fl. Socialnämnden ska bl.a. rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 §, samma lag, som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet.

Enligt 16 kap. 6 h § socialtjänstlagen ska socialnämnden till fullmäktige lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut.

Detta innebär att det i första hand är bosättningskommunen som ansvarar för redovisningen till socialnämnden. Det är emellertid viktigt att vistelsekommunen bistår bosättningskommunen med de uppgifter och den information som behövs för att bosättningskommunen ska kunna uppfylla kraven enligt lagstiftningen.

Motsvarande regler om dokumentation, rapporteringsskyldighet etc. finns även enligt LSS.

Överlämnande av uppgifter och sekretess

Enligt förslaget kommer vistelsekommunen vara skyldig att bistå bosättningskommunen med utredning och verkställighet när bosättningskommunen begär det. För att kunna fullgöra den skyldigheten kommer det sannolikt i de flesta fall vara nödvändigt att bosättningskommunen lämnar vissa uppgifter till vistelsekommunen. Likaså måste vistelsekommunen lämna uppgifter till bosättningskommunen utifrån vad som framkommer i utred-

ningen. Även om de uppgifter som måste lämnas är sekretessbelagda bör kommunerna kunna lämna uppgifterna till varandra med stöd av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Motsvarande måste även gälla för LSS-insatser.

5.4 Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för verkställighet

Förslag: Mot bakgrund av vistelseutredningens förslag om att bosättningskommunen ansvarar för de insatser som inte är akuta, ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av verkställighet som vistelsekommunen bistått med enligt socialtjänstlagen och LSS. Ersättningen för verkställighet ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Nuvarande reglering

Idag är det i praktiken vistelsekommunen som utreder behovet av hemtjänst, utför insatserna och står för kostnaderna när en enskild till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen. Detta innebär att den enskilde på nytt måste ansöka om bistånd varje gång han eller hon avser att vistas i en annan kommun och att ett nytt biståndsbeslut måste fattas.

Enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen får kommunen ta ut skäliga avgifter för hemtjänst enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgiften får tas ut av den kommun som beviljar hemtjänsten. Den enskilde betalar således eventuell avgift till vistelsekommunen i dessa fall.

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet tar inte hänsyn till eventuella kostnader för hemtjänst till personer som endast vistas tillfälligt i kommunen. Det kommunalekonomiska utjämningsystemet syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting i landet att kunna tillhandahålla sina invånare likvärdig service oberoende av kommuninvånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Kostnadsutjämnningen utjämnar för kostnader som kommunen inte själv kan påverka. En grundprincip är att endast utjämna för strukturella skillnader i verksamheter som är obligatoriska för kommunerna och landstingen.

Eftersom det kommunalekonomiska utjämningsystemet utgår från antalet folkbokförda invånare i kommunen respektive landstinget den första november året före utjämningsåret, tar inte systemet hänsyn till eventuella kostnader för bistånd till personer som endast vistas tillfälligt i kommunen.

Utjämningsystemet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Det utjämningsystem som finns för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, har en annan konstruktion än det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Systemet regleras i lagen (2008:342) om utjämnning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade. Kommuner som har låga kostnader för LSS-insatser betalar till systemet medan kommuner med höga kostnader för LSS-insatser får pengar ur systemet. Antalet insatser liksom typ av insatser som en boendekommun beslutar om och verkställer påverkar utfallet liksom ett antal andra faktorer.

Utjämningsystemet bygger på schabloner (genomsnittskostnader) för varje insats och hela utjämnningen härrör från kostnader för den samlade LSS-verksamheten i riket och har

inget med de faktiska kostnaderna för en bestämd insats att göra. Det går vidare inte i förväg att bedöma hur en kommuns kostnader för LSS-insatser påverkar en kommuns årliga utfall.

Skälen till förslaget

Utredaren har i Vistelseutredningen analyserat omfattningen av och kostnaderna för den hemtjänst som beviljas till personer som inte är folkbokförda i kommunen. Socialstyrelsen har på utredningens begäran genomfört en registerundersökning avseende omfattningen av hemtjänst till personer som inte är folkbokförda i kommunen. Av registerundersökningen framgår att landets kommuner hade beviljat mycket få hemtjänststimmar till personer som inte var folkbokförda i kommunen. Vid den höstmätning som gjordes 2007 uppgick andelen hemtjänststimmar till personer som inte var folkbokförda i kommunen till 0,5 procent och vid sommarmätningen 2008 till 0,4 procent. Utredaren konstaterar sammanfattningsvis att omfattningen av och kostnaderna för hemtjänst som beviljas personer som inte är folkbokförda i kommunen är små ur ett nationellt perspektiv (SOU 2009:38, avsnitt 3.8 s.97 ff).

I ett särskilt yttrande till utredningen anförs att det är principiellt viktigt att de ekonomiska styrsystemen utformas så att ansvaret för verksamhet och ekonomisk kompensation för denna hänger ihop. På samma sätt som kommunen har ekonomiskt ansvar och ersätter utförandekommunen då ungdomar går i gymnasieskolan i en annan kommun är det rimligt att bosättningskommunen har ekonomiskt ansvar för de individer som behöver hemtjänst och får det t.ex. i sommarstugan i en annan kommun.

Det bedöms som rimligt att bosättningskommunen behåller det ekonomiska ansvaret över enskilda när de avser att vistas i en annan kommun än bosättningskommunen för en begränsad tid, men till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna

genomföra vistelsen. När den enskilde får hemtjänst i en annan kommun t.ex. där sommarstugan är belägen, så avlastas hemtjänsten i det ordinarie boendet i bosättningskommunen.

Olika alternativa lösningar

Ett ersättningssystem för hur bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för de timmar hemtjänst eller annat den tillhandahåller kan utformas på olika sätt. Det är viktigt att systemet för ersättning mellan kommunerna inte är administrativt krångligt och kostsamt utan förefaller lämpligt och väl avvägt. En lösning skulle kunna vara att ersättningen utgår ifrån en fastslagen schablonnivå på nationell nivå. Fördelarna med detta system skulle vara att ersättningen blir samma i hela landet. Nackdelarna är att metoden med nationell schablon tenderar att bli trubbig och administrativt omständlig. Det blir svårt att anpassa och ändra nivån och ersättningsnivån tar inte heller hänsyn till de lokala förutsättningarna.

En annan lösning skulle kunna vara att vistelsekommunen ersätts med den faktiska kostnad som denna haft för verkställighet. Fördelen är att vistelsekommunen får ersättning för den faktiska kostnaden. Nackdelen är att framräkningen av kostnaden och fakturahanteringen innebär en ökad administration för båda kommunerna.

Den lösning som bedöms som mest rimlig är att bosättningskommunen ersätter kostnaderna för verkställighet som vistelsekommunen bistått med enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen normalt tillämpar. Det är rimligt att den kommun som fattar beslutet enligt socialtjänstlagen eller LSS också har kontroll över de kostnader ett genomförande har. I de flesta fall bör den enskilde kunna ta med sig sitt beslut och den kostnad som det innebär för t.ex. hemtjänsten i bosättningskommunen till vistelsekommunen. Detta leder till mindre administration för båda kommunerna.

Vistelsekommunen kommer att få olika ersättningar beroende på vilken kommun som ersättningen utgår ifrån. Så är emellertid redan fallet idag när kommunen väljer att anlita en extern utförare för att verkställa insatser. Det bör också noteras att vistelsekommunens kostnader för att utföra insatserna i vissa fall kan bli högre än för bosättningskommunen, exempelvis om en person vistas på en ö som personalen måste ta sig till.

Den hjälp i utredningen som vistelsekommunen kan behöva bistå bosättningskommunen med ses som en del i samverkan mellan kommunerna och bedöms inte bli så omfattande att det är rimligt att administrera med ersättning. Bosättningskommunen ska således endast ersätta vistelsekommunen för den verkställighet som den på begäran bistått med.

Regler för ersättning till vistelsekommunen föreslås gälla både för biståndsinsatser enligt socialtjänstlagen och för insatser enligt LSS. Det är bosättningskommunen som har ansvar för beslutet och att beslutet verkställs och det är därför bosättningskommunen som redovisar insatserna inom ramen för det utjämningsystem som finns för LSS. Bosättningskommunens redovisning till utjämningsystemet föreslås däremot inte påverka den ersättning som kommunen ska betala till vistelsekommunen eftersom utjämningsystemet inte bygger på kostnader för enskilda insatser utan bygger på helt andra förutsättningar.

Någon möjlighet att överklaga ersättningsbeslutet föreslås inte.

5.5 Särskild avgift

Förslag: Vistelsekommunen ska ansvara för särskild avgift enligt socialtjänstlagen och LSS när bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska bistå med verkställighet av beslut.

Skälen till förslaget: Enligt 16 kap. 6 a § första stycket socialtjänstlagen ska en kommun som inte inom skälig tid till-

handahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen som någon är berättigad till enligt ett beslut av socialnämnden, åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

Enligt andra stycket samma paragraf ska en kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, åläggas att betala en särskild avgift. Detta gäller också en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Motsvarande bestämmelser finns i 28 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

Bestämmelserna omfattar alla typer av beslut. Det är strikt ansvar som gäller och avgiften ska riktas mot kommunen som juridisk person. Sanktionsavgiften har införts som yttersta påtryckningsmedel för att gynnande beslut ska verkställas inom skälig tid. Någon generell tidsfrist för vad som är skälig tid har inte angetts. Det måste alltid göras en bedömning i det enskilda fallet. Man måste också räkna med att det tar längre tid att verkställa vissa typer av bistånd jämfört med andra.

Enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen och LSS är det alltså den kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd som ska åläggas att betala en särskild avgift. Enligt de förslag som redogörs för i avsnitt 5.2 är det bosättningskommunen som ansvarar för att tillhandahålla nödvändiga stöd- och hjälpinsatser i vistelsekommunen. Vistelsekommunen ska dock på begäran bistå med att verkställa det beslut som bosättningskommunen fattar i enlighet med vad som redogörs för i avsnitt 5.3.

Eftersom bosättningskommunen föreslås få ansvaret för beslut, verkställighet och kostnader för insatser i vistelsekommunen är det bosättningskommunen som enligt 16 kap. 6 a § socialtjänstlagen och 28 a § LSS ska betala särskild avgift vid dröjsmål av verkställighet. Det är dock inte rimligt att bosättningskommunen ska ansvara för sådan avgift om kommunen har

begärt att vistelsekommunen ska verkställa beslutet, som den också får ersättning för, och vistelsekommunen dröjer med verkställigheten. Det bör i det fallet vara rimligare att ansvaret för avgiften ligger på vistelsekommunen.

5.6 Övriga frågeställningar

Utredaren har uppmärksammat ett antal problem som han anser skulle uppkomma med ett system som innebär bibehållet ansvar för bosättningskommunen och en skyldighet att verkställa för vistelsekommunen. Det handlar bland annat om svårigheter att planera och rekrytera personal, frågor som rimligen bör kunna hanteras i en professionell organisation. Denna typ av problem bör dessutom underlättas om den enskilde har kontinuerlig kontakt med sin ordinarie biståndshandläggare och på ett bättre sätt kan planera sin vistelse i annan kommun, särskilt den som ska vara under en längre tid och där personalresurserna är omfattande. Vistelsekommunen bör på detta sätt bli informerad om vistelsen på ett tidigare stadium, vilket ger bättre möjlighet för vistelsekommunen att planera och genomföra insatsen.

Lex Sarah

Utredaren har även lyft frågan om otydlighet när det gäller lex Sarah-anmälan och till vilken socialnämnd anmälan ska ske vid missförhållanden i verksamheten när en kommun verkställer ett beslut som fattats av en annan.

Den 1 januari 1999 trädde den så kallade lex Sarah-bestämmelsen om anmälningsskyldighet vid missförhållanden i kraft (14 kap. 2 § socialtjänstlagen). Motsvarande bestämmelse i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, trädde i kraft den 1 juli 2005.

I proposition 2009/10:131 Lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar föreslås att anmälningsskyldigheten

ersätts med en rapporteringsskyldighet. Bland annat föreslås att den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten genast ska rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får eller som kan komma ifråga för insatser. I kommunal verksamhet ska rapporteringsskyldigheten fullgöras till berörd nämnd. I yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet ska rapporteringsskyldigheten fullgöras till den som bedriver verksamheten och socialnämnden ska informeras om rapporten. Motsvarande föreslås gälla verksamheter enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade. Den nya lagstiftningen föreslås träda ikraft den 1 juli 2011.

I propositionen anges att rapporteringsskyldigheten i första hand ska fullgöras till den nämnd som bedriver verksamheten. Även den nämnd som fattat beslut om en insats ska dock få en rapport om missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande som berör en person som nämnden beviljat en insats för. Det kan alltså inte uteslutas att en rapport i vissa fall kan behöva tillställas flera nämnder om missförhållandet eller risken är mer allmän. Om en viss nämnd ansvarar för den aktuella verksamhetens bedrivande men en annan nämnd har beviljat enskilda insatser vid verksamheten, kan det således komma att uppstå behov av att rapportera till flera kommuners nämnder. I propositionen poängteras att det ytterst är socialnämnden som har att svara för kvaliteten i de insatser den enskilde får (prop. 2009/10:131, s. 33)

Arbetsmiljölagen

Utredaren har anfört att det kan uppstå oklarheter bl.a. i fråga om vilken kommun som ska ha ansvar enligt arbetsmiljölagen om vistelsekommunen åläggs verkställighetsskyldighet. Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) är det huvudsakligen arbetsgivaren som har ansvar för åtgärder, planering och liknande insatser enligt lagen. Tanken i detta fall är inte att bosättningskommunen

ska anlita vistelsekommunens personal som inhyrd arbetskraft och på så sätt överta något ansvar för dem. Avsikten är att vistelsekommunen ska utföra verkställigheten och därmed ansvara för personalen på samma sätt när kommunen verkställer insatser åt sina egna medlemmar.

6 Överväganden och förslag när beslut verkställs i annan kommun

6.1 Kommun som beslutat om boende i annan kommun enligt LSS behåller ansvaret

Förslag: Det införs ett undantag i LSS när det gäller en kommuns ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen. Om en kommun har verkställt ett beslut om boende enligt LSS i en annan kommun behåller den kommun som beslutat om boendet ansvaret för LSS-insatser, vilket inkluderar även insatser som aktualiseras i den nya bosättningskommunen. Ett beslut om boende i en annan kommun får bara fattas om det finns särskilda skäl.

Ansvaret upphör när insatsen, efter ansökan om förhandsbesked om rätt till boende enligt LSS i den kommun där han eller hon är bosatt, verkställts. I de fall den enskilde anskaffar ett eget boende, men fortsatt behöver andra insatser enligt LSS, upphör ansvaret när den enskilde får besked om att dessa insatser verkställts. Motsvarande gäller när den enskilde ansöker om förhandsbesked om boende eller alternativ till boende i en tredje kommun.

Skälen för förslaget

Mål och grundläggande bestämmelser

Verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Målet är att personerna får möjlighet att leva som andra.

Verksamheten ska vara grundad på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. Personerna ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. De offentliga åtgärderna måste vara inriktade på att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Man ska kunna ha sin familj på nära håll, ha kvar sina vänner och odla intressen inom närområdet.

En grundläggande utgångspunkt är att stöd- och serviceinsatser ska tillgodoses i och av den kommun där personen är bosatt. Han eller hon ska inte behöva bosätta sig långt från den kommun där anhöriga, vänner och bekanta bor.

Erfarenheter och oklarheter i lagstiftningen

Det kan uppstå lägen när det inte är möjligt att tillgodose boendeinsatser i hemkommunen. Små kommuner kan ha svårt att klara detta under en kortare eller längre tid, t.ex. om det behövs särskild kompetens för att tillgodose en enskild persons behov. Kommuner träffar därför kostnadsavtal med annan kommun eller enskild vårdgivare i en annan kommun att tillhandahålla boendeinsatser enligt 9 § 8 eller 9 LSS. Sedan den 1 januari 2001 regleras rätten att träffa sådana avtal i 17 a § LSS. Det finns även äldre avtal som slöts fram till den 1 januari 1996 enligt 4 § lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och avtal efter denna tidpunkt som träffats utan motsvarande lagstöd.

Under 2005 hade Socialstyrelsen regeringens uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna följa upp de olika avtalskonstruktionerna bl.a. när det gällde uppsägningar av avtal och hur uppsägningar påverkade brukarens livsvillkor. Bakgrunden var att det fanns en rad oklarheter om vad som hände med ingångna avtal och vilka rättsliga konsekvenser det fick för brukarna.

I rapporten "Nästan hemma – Uppföljning av avtal enligt 17 a § LSS och andra äldre avtal" redovisade Socialstyrelsen och länsstyrelserna i december 2005 bl.a. att ett stort antal avtal sagts upp, särskilt äldre avtal. Huvudskälet till uppsägningarna, när det gällde avtal som avsåg vuxna personer, var att det införts ett kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt LSS. Därmed ansågs det befogat att säga upp, främst äldre, avtal. Men även nyare avtal sades upp i viss omfattning.

I rapporten konstaterade Socialstyrelsen att uppsägningar endast i ett fåtal fall lett till konflikter mellan kommuner men att det i dessa fall förekommit att enskildas rättssäkerhet åsidosatts. I tillsynsärenden hade länsstyrelsen främst kritiserat att den enskildes inflytande och medbestämmande åsidosatts. I rapporten redovisades även synpunkter från intresseorganisationer. Det hade enligt organisationerna hänt att brukare kommit i kläm i samband med att avtal sagts upp, med personligt lidande som följd.

Enligt Socialstyrelsen och länsstyrelserna behövdes klargöranden i lagstiftningen om bl.a. tillämpning av 17 a § på äldre avtal, om bestämmelsens tillämpbarhet på familjehem och möjligheten att ansöka om förhandsbesked i en kommun där personen redan var bosatt.

Justitieombudsmannen (JO) överlämnade till Socialdepartementet i november 2005 ett beslut som avsåg en tvist mellan två kommuner på grund av att ett avtal sagts upp. JO riktade allvarlig kritik i ärendet för bristande verkställighet och framhöll vikten av att den enskilde brukaren var delaktig i planeringen. (JO:s beslut den 10 november 2005, dnr 2426–2005).

LSS-kommittén fick i tilläggsdirektiv (dir. 2006:68) i uppdrag att titta närmare på ansvarsfrågan och lämna förslag till hur per-

soner med funktionsnedsättning, som är i behov av insatser, kan erbjudas professionella och specialiserade insatser i en annan kommun än hemkommunen utan att det påverkar den kommunens ansvar.

Av LSS-kommitténs betänkande *Möjlighet att leva som andra* (SOU 2008:77) framgår att även Sveriges Kommuner och Landsting har framfört att det finns vissa oklarheter om bl.a. i vilken omfattning kommuner är, eller bör vara, bundna till mellankommunala överenskommelser om ansvar för LSS-insatser och i vilken utsträckning en kommun, som verkställer ett beslut i en annan kommun, ska ha ett sammanhållet ansvar för en persons LSS-insatser. Oklarheterna har enligt Sveriges Kommuner och Landsting lett till effekter som inte är önskvärda, bl.a. att enskilda drabbats när det gäller deras behov av långsiktighet i stödet och framtida möjlighet att tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Kommittén lyfter i betänkandet fram att problemet med bestämmelsen om att teckna avtal (17 a §) är att den mest verkar reglera avtalsförhållandet mellan den beslutsfattande kommunen och den externa utföraren. Det har bidragit till att kommuner i stället för att tillämpa förvaltningsrättsliga principer kring upp-sägning av beslut, har tillämpat civilrättsliga regler om hävande av avtal.

Hur vanligt är det med avtal?

Enligt LSS-kommittén bodde den 1 oktober 2007 sammanlagt 1 113 personer i bostad enligt LSS i en annan kommun än den som betalade för insatsen. Av dessa var 561 barn och 552 vuxna. Drygt 40 procent av alla barn med bostad enligt LSS bodde i en annan kommun än den som betalade för insatsen. Bland vuxna med boende enligt LSS var motsvarande andel 3 procent.

Antalet har ökat något sedan dess. Under 2009 hade cirka 600 vuxna och cirka 700 barn insatser i en annan kommun än den betalande.

LSS-kommitténs förslag

LSS-kommittén anser att en kommuns ansvar är detsamma oavsett om ett beslut enligt LSS verkställs inom kommunens gränser eller utanför. En kommun kan därför inte upphäva ett beslut, som är ett gynnande förvaltningsbeslut annat än om vissa särskilda förutsättningar är uppfyllda.

Utifrån denna analys föreslår kommittén att det av LSS ska framgå att den beslutsfattande kommunen behåller ansvaret för den enskilde brukarens LSS-insatser trots att denne till följd av beslut om boendeinsats kommer att folkbokföras i en annan kommun. Kommitténs förslag går ut på att tydliggöra att en kommun som fattar beslut om en insats enligt 9 § 8 och 9 har samma ansvar oavsett om beslutet verkställs inom kommunens gränser eller utanför. Brukaren ska ha samma trygghet när det gäller möjligheten att bo kvar i sin bostad som de som får sin bostad i hemkommunen.

Ändringen innebär enligt kommittén bl.a. att det tydligare ska framgå att de förvaltningsrättsliga principerna om gynnande beslut ska gälla och att beslutet därmed inte kan upphävas mer än under vissa givna omständigheter. Det ska liksom nu också i lagen anges att särskilda skäl ska gälla för att man ska kunna verkställa ett beslut i en annan kommun.

Förslaget påverkar enligt betänkandet inte den enskildes rätt att ansöka om insats enligt LSS i boendekommunen, vilket innebär att fler än en kommun kan pröva en persons rättigheter enligt LSS samtidigt. Kommittén föreslår vidare inga regler för när den beslutsfattande kommunens ansvar ska upphöra eller övergångsbestämmelser.

Undantag från regeln om bosättningskommunens ansvar

Regeringsrätten har i en dom den 14 juni 2007 klargjort en kommuns ansvar enligt LSS gentemot en person som är bosatt i en annan kommun än den ursprungliga hemkommunen (RÅ

2007 ref 40). En begäran om LSS-insatser i den kommun där personen faktiskt bor och är folkbokförd ska prövas enligt huvudregeln om boendekommunens ansvar (16 § första stycket) och inte som en ansökan om förhandsbesked (16 § andra stycket).

Som LSS-kommittén föreslagit är det befogat att en kommuns ansvar är detsamma oavsett om beslutet verkställs inom kommunens gränser eller utanför. Regeringsrättens dom, som nu utgör praxis, innebär att olika kommuner kan komma att ha ansvar för olika LSS-insatser för samma person, eftersom båda kommunerna har ansvar och därmed inte kan avvisa en ansökan. Vidare kan följden bli att en person blir tvingad att söka insatser i den nya boendekommunen, som han eller hon inte själv valt, om den ursprungliga kommunen säger upp avtalet. Detta eftersom huvudregeln i LSS är att bosättningskommunen har ansvaret för insatser enligt LSS och med bosättning avses i regel den ort där den enskilde är folkbokförd.

För att motverka onödiga tvister mellan kommuner och stärka den enskildes rättssäkerhet och trygghet behöver det införas ett undantag från grundregeln på liknande sätt som det nu finns undantag från vistelsebegreppet i socialtjänstlagen. Det ger samtidigt den enskilde ökat inflytande över vilken kommun som ska vara ansvarig kommun för personens LSS-insatser. Det markerar även att boendet i den andra kommunen är tillfälligt och att hemkommunen bör sträva efter att erbjuda lämpligt boende på hemmaplan.

Förslaget överensstämmer i stort med LSS-kommitténs förslag. Det föreslås dock att en kommuns ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen inte ska gälla när en annan kommun verkställer ett beslut om boende i kommunen. Då behåller den kommun som verkställt beslutet ansvaret. Människor ska genom begäran om förhandsbesked till boende enligt LSS eller alternativ till boende (t.ex. personlig assistans i eget boende) enligt samma lag i en kommun, själva kunna välja när de vill flytta och tillhöra en annan kommun (se avsnitt 6.2). Kommunens möjlighet att säga upp ett avtal ska inte kunna ta över denna rätt.

För att undvika att en person är aktuell för LSS-insatser hos två kommuner samtidigt behöver den kommun som har verkställt boendet också ansvara för andra LSS-insatser som kan aktualiseras i samband med eller efter bosättning i den nya kommunen, t.ex. daglig verksamhet och ledsagarservice. Det ger kommunen ett sammanhållet ansvar. En annan fördel är att ansvarstvister mellan kommuner inom ramen för LSS och som ofta påverkar den enskilde negativt, kan motverkas genom en sådan regel. Ett förslag bör därför införas i LSS med innebörd att om ett behov av LSS-insatser uppkommer under pågående bosättning i en annan kommun ska ansökan prövas av den kommun som beslutat om boende i annan kommun och inte av den nya bosättningskommunen.

Förslaget innebär ett undantag från huvudregeln i LSS om en kommuns ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen och innebär också undantag från 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) enligt vilken kommunen endast får svara för insatser som har anknytning till kommunens egna medlemmar. Vidare skiljer sig förslaget från nuvarande rättspraxis.

För att ytterligare förstärka det sammanhållna ansvaret ska även insatser, som den enskilde har behov av enligt socialtjänstlagen, beslutas av den kommun som beslutat och verkställt boendet enligt LSS. Se vidare avsnitt 6.3.

Individuell plan

Enligt gällande bestämmelser i LSS ska kommuner och landsting, om den enskilde begär det, upprätta en individuell plan i vilken bl.a. beslutade och planerade insatser redovisas. Det ska ske i samband med att en insats enligt lagen beviljas (10 §).

Från och med den 1 januari 2011 tydliggörs rätten till individuell plan ytterligare. I samband med att en insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan upprättas. Den som har beviljats en insats ska även när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett (proposition

2009/10:176 Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet).

Det är rimligt att det är samma kommun som beviljar insatser som också ansvarar för att en individuell plan upprättas.

Insatsen rådgivning och annat personligt stöd

För en av insatserna i LSS – rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbe-
tingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder (9 § 1) – svarar som regel landstinget. Undantag kan förekomma när landstinget enligt 17 § LSS avtalat något annat.

Det finns vissa skäl som talar för att ansvaret för insatsen rådgivning och annat personligt stöd ska ligga kvar hos det landsting som skulle ha haft ansvaret om personen bott kvar i hemkommunen. Det skulle innebära att ett hemlandsting behåller ansvaret för rådgivning och annat personligt stöd även om en persons boendeinsats verkställs inom ett annat landstingsområde. Ett landsting skulle dock med bibehållet ansvar kunna sluta avtal med någon annan att tillhandahålla insatserna.

Det finns dock anledning att anta att personen kommer att ha kontakt med det nya landstinget (om det är ett annat än det han eller hon bott i tidigare) genom hälso- och sjukvården. Detta talar för att det nya landstinget (i enlighet med huvudregeln i 16 § första stycket LSS) ska ha ansvar för råd och stöd enligt LSS. På det sättet kan även landstinget ha ett samlat vårdansvar för personen. Det föreslås därför inte att hemlandstinget ska behålla ansvaret för den som blir bosatt inom ett annat landsting.

Särskilda skäl att verkställa ett beslut i en annan kommun

En boendeinsats kan i dag ges i en annan kommun endast under förutsättning att det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan t.ex. råda för att underlätta för personer som har en ovanlig diagnos

eller som har komplicerade funktionsnedsättningar, att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens som det kan vara svårt att tillhandahålla i små kommuner. Det ger också möjlighet för kommuner med ett litet befolkningsunderlag att samverka om bl.a. gemensamma gruppbestäder för att kunna erbjuda fler boendelalternativ än vad som annars varit fallet. Målet bör vara att den enskilde efter en kortare eller längre tid ska flytta hem och att hemkommunen under tiden skapat ett stöd med god kvalitet på hemmaplan.

Det finns ingen anledning att ändra kravet på att det ska föreligga särskilda skäl för att verkställa ett beslut om boende i en annan kommun. Kommunerna har ett grundläggande ansvar för sina invånares tillgång till bostäder med god tillgänglighet, och standard oberoende av stöd- och vårdbehov. Utgångspunkten för LSS-insatser som verkställs i en annan kommun är därför att dessa i flertalet fall ska vara tidsbegränsade till sin karaktär och att kommuner ska bygga upp verksamheter för sina invånare i stället för att köpa dem av andra kommuner.

Behövs det alternativa lösningar måste dessa lösningar utformas så att de inte äventyrar den enskildes valfrihet och integritet.

När upphör ansvaret för den kommun som beslutat om boende eller placering i annan kommun?

Förslaget att en kommun som beslutat om boende i annan kommun behåller ansvaret enligt LSS behöver även regler för när ansvaret ska upphöra.

Om en person önskar flytta från en kommun till en annan, har han eller hon rätt att enligt 16 § andra stycket LSS i förväg få förhandsbesked av inflyttningskommunen om rätt till insatser i den kommunen. Det får anses berättigat att en kommuns ansvar upphör när en annan kommun efter förhandsbesked till den enskilde påbörjar verkställighet av en boendeinsats enligt LSS. I de fall den enskilde anskaffar ett eget boende, men behöver andra insatser enligt LSS, bör det på motsvarande sätt vara

berättigat att ansvaret upphör när sådana insatser verkställs av den andra kommunen.

För att en person även ska kunna tillhöra bosättningskommunen, utan att först behöva flytta till en annan kommun eller återvända till hemkommunen, föreslås en utvidgning av möjligheten att ansöka om förhandsbesked (se avsnitt 6.2).

Vad gäller för personer som i dag bor i en annan kommun enligt mellankommunala kostnadsavtal?

De avtal som kommuner i dag har ingått med varandra är ofta inte tidsbegränsade utan löper tills vidare. För att de nya bestämmelserna ska få genomslag inom överskådlig tid är det rimligt att även de personer som i dag bor i en bostad enligt LSS i en annan kommun än den som betalar för insatsen omfattas av förslagen. Den föreslagna lagregleringen bör därför omfatta även kommuner som ingått avtal. De avtal som träffades före 1996 och löper vidare bör dock även fortsättningsvis gälla. Merparten av dessa avtal har tecknats före kommunaliseringen av omsorgerna. För dessa personer gäller reglerna i 4 § andra och tredje styckena lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. De nya reglerna ska därför inte omfatta dem.

Detta bör regleras i övergångsbestämmelser till förslagen.

Exempel

De förslag som lämnas i avsnitt 6 avser situationer när en kommun verkställer ett beslut i en annan kommun. Den kommun som verkställer beslutet benämns här hemkommun och den kommun där den enskilde faktiskt bor eller vistas för bosättnings- eller vistelsekommun.

Grundprincipen i förslaget är att det är den kommun som verkställer ett beslut om en placering eller ett boende i en annan

kommun enligt socialtjänstlagen eller LSS som ska ha fortsatt samordnat ansvar för insatser enligt de båda lagarna – både insatser som sammanfaller med beslutet om boendet eller placeringen och insatser som uppkommer i den andra kommunen.

En persons aktiva önskan att tillhöra en annan kommun än hemkommunen avgör som regel när ansvaret för hemkommunen upphör. En kommuns ansvar upphör även som regel när ett ärende flyttas över enligt socialtjänstlagen till en annan kommun.

Anders (A) har av X kommun, på grund av särskilda skäl, erbjudits och beviljats en bostad med särskild service (9 § 9 LSS) i Y kommun. Beslutet ska omprövas en gång per år och avsikten enligt beslutet är att A så småningom ska kunna få en bostad med särskild service i hemkommunen. A bosätter sig i Y kommun och behov uppstår först av daglig verksamhet och sedan av ledsagning. Det är X kommun som prövar ansökningarna. Efter tre år har kommunen ordnat en bostad med särskild service i hemkommunen så att A kan återvända till kommun X. Kommunen informerar A i god tid innan att han kommer erbjudas boende i hemkommunen. A vill emellertid bo kvar i Y kommun i det boende som han nu innehar. A ska därför ansöka om förhandsbesked till i första hand bostad med särskild service men också daglig verksamhet och ledsagning i Y kommun vilket han också gör. Y kommun prövar förhandsbeskedet men erbjuder ett annat boende i stället – ett boende som A inte är nöjd med. A kan då välja att avvakta och överklaga beslutet om förhandsbesked (X kommun behåller ansvaret eftersom förhandsbeskedet inte verkställts), acceptera erbjudandet från Y kommun (Y kommun övertar ansvaret) eller acceptera erbjudandet från X kommun (X behåller ansvaret).

Bertil (B) har på grund av särskilda skäl erbjudits och beviljats en bostad med särskild service av X kommun i Y kommun. B har också en sysselsättningsinsats enligt socialtjänstlagen. B bor i Y kommun under två år. B:s närmaste anhöriga flyttar till Z kommun. B vill bo nära sina anhöriga. B ansöker om förhandsbesked till de insatser han behöver enligt LSS i Z kommun och beviljas dessa. B bosätter sig i Z kommun och den kommunen övertar

ansvaret för B:s insatser enligt LSS. Z kommun ska även pröva sysselsättningsinsats enligt socialtjänstlagen.

Erik (E) har en omfattande psykisk funktionsnedsättning och är placerad i ett hem för vård eller boende (HVB) enligt socialtjänstlagen av X kommun i Y kommun. E tillhör målgruppen i LSS och ansöker om ledsagning och kontaktperson enligt LSS. X kommun ska pröva ansökningarna eftersom de har ansvar för HVB-insatsen enligt socialtjänstlagen (se avsnitt 6.3). E kan inte ansöka om vara sig insatser eller förhandsbesked till dessa i Y kommun eftersom det inte handlar om boende eller alternativ till boende. Efter ett tag vill inte E längre vistas i HVB utan får rådet att ansöka om en bostad med särskild service enligt LSS. E vill tillhöra Y kommun där han nu vistats en längre tid. E ansöker då om förhandsbesked till bostad med särskild service, kontaktperson och ledsagning i Y kommun. Ansökan beviljas och verkställs. X kommuns ansvar upphör.

Om E väljer att bo kvar i HVB kan Y kommun överta insatser enligt socialtjänstlagen och LSS om X kommun begär att ärendet ska flyttas över till Y kommun och Y kommun går med på detta eller Socialstyrelsen efter ansökan från X kommun beslutat om överflyttning till Y kommun.

Fredrik (F) är 20 år och placerad i familjehem enligt socialtjänstlagen av X kommun i Y kommun. Han har även beviljats insatser enligt LSS av Y kommun. När de nya bestämmelserna träder i kraft behåller Y kommun ansvaret för de gamla LSS-insatserna eftersom de nya reglerna gäller enbart beslut som fattats efter ikraftträdandet. F vill efter ett tag flytta till Y kommun och ansöker om boendestöd och ledsagning i den kommun där familjehemmet ligger. Y övertar ansvaret.

Gustav (G) bor i en bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen i Y kommun. X kommun ansvarar för beslutet och verkställigheten. G vill efter 5 år ha sitt behov av stöd utformat på ett annat sätt. Han vill inte längre bo i en bostad med särskild service utan vill ordna egen bostad och klara sig med hjälp av andra LSS-insatser. Han vill inte längre tillhöra X kommun utan få sina insatser via Y kommun i stället. G ansöker om förhands-

besked till personlig assistans, kontaktperson och ledsagning i Y kommun som beviljar detta. Y kommun övertar ansvaret.

6.2 Möjligheten att ansöka om förhandsbesked utvidgas

Förslag: En begäran om förhandsbesked enligt LSS ska kunna meddelas på ansökan av en person som redan är bosatt i en kommun under förutsättning att en annan kommun har ansvaret för LSS-insatserna.

Beslutet om förhandsbesked ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för förslaget: I LSS finns en bestämmelse som syftar till att underlätta för personer inom målgruppen att flytta mellan kommuner (16 § andra stycket). Om en person önskar flytta från en kommun till en annan, har han eller hon rätt att i förväg få förhandsbesked av inflyttningkommunen om rätt till insatser i den kommunen. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som om personen var bosatt i kommunen. Kommunen ska utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger personen rätt till om han eller hon bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Enligt rättspraxis (RÅ 2007 ref 40) gäller inte möjligheten att kunna ansöka om förhandsbesked för personer som redan är bosatta i den kommun till vilken de önskar flytta mer varaktigt. Personen ska i stället ansöka om insatser som om kommunen redan var deras hemkommun. Det får till följd att personerna kan sväva i ovisshet om de får behålla det boende och andra insatser, som en annan kommun beviljat dem i bosättningskommunen, till dess att bosättningskommunen beslutat om vilka

insatser den enskilda har rätt till. De får inget förhandsbesked och möjlighet att överväga om de vill flytta.

Det innebär också att två kommuner enligt lagen har samma ansvar för en person, vilket leder till oklarheter om vilken kommun en person ska vända sig till. Det kan också innebära att ansvar för olika LSS-insatser delas mellan olika kommuner vilket inte är lämpligt.

En lösning kan vara att den kommun som ursprungligen verkställt beslutet i den andra kommunen behåller ansvaret till dess att bosättningskommunen kan verkställa beslutet. Det ger då en viss respit för den enskilde att tacka nej om han eller hon inte är nöjd med beviljade insatser. Det kan dock finnas fall där den ansvariga kommunen – den kommun som på grund av särskilda skäl verkställt beslutet i annan kommun – under tiden tagit fram och erbjuder en annan boendelösning i hemkommunen, där personen inte längre vill bo. Det komplicerar såväl ansvarsfrågan som den enskildes möjlighet att välja.

En mer fördelaktig lösning ur ett brukarperspektiv är att utvidga möjligheten att ansöka om förhandsbesked enligt 16 § andra stycket. En sådan utvidgning skulle innebära att en person, som önskar byta hemkommun och flytta mer permanent från en kommun till en annan, alltid ska ansöka om förhandsbesked om boende enligt 9 § LSS eller någon annan insats om personen anskaffar ett eget boende. Detta oavsett var personen har sin bosättning (sin folkbokföring). Detta leder också till att ansvarsfördelningen mellan kommuner inte är oklar.

Förslaget innebär att en kommun, som verkställer ett beslut om boende i en annan kommun har kvar ansvaret till dess att en annan kommun efter förhandsbesked till den enskilde verkställer LSS-insatser för denne.

Förslagen i denna departementsskrivelse påverkar delvis även vad som i LSS sägs om behov av insatser som uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun, se avsnitt 5.

6.3 Kommun som beslutat om en placering eller ett boende i annan kommun enligt socialtjänstlagen ansvarar även för LSS-insatser

Förslag: En kommun har ansvaret för insatser enligt LSS gentemot en person som efter beslut av kommunen kommer att vara bosatt i en annan kommun i ett familjehem, i ett hem för vård eller boende, i boende för service och omvårdnad för äldre människor eller i en bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen.

Motsvarande ansvar gäller för insatser enligt socialtjänstlagen när en kommun har ansvar för insatser enligt LSS i en annan kommun än den egna.

Skälen för förslaget: I socialtjänstlagen (2001:453) regleras ett sammanhållet vårdansvar för att garantera att barn i familjehem ska få god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. Det sammanhållna vårdansvaret innebär även att ansvarig nämnd ska verka för att barnet får lämplig utbildning och att nämnden ska lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar barnet råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Det innebär även att placeringskommunen utreder behovet av, beslutar om och finansierar de hjälp- och stödinsatser som beviljas den enskilde även om verkställigheten överlämnas till en privat eller en offentlig vård- eller servicegivare i en annan kommun.

LSS-kommittén konstaterar i sitt slutbetänkande *Möjlighet att leva som andra* (SOU 2008:77) att det sammanhållna vårdansvaret inte omfattar LSS-insatser. Då barn som placerats i annan kommun behöver LSS-insatser uppstår ofta diskussioner om vilken kommun som ska ansvara för dessa. Sammantaget leder oklarheter till rättsosäkerhet och en situation där man riskerar att inte ha barnet i fokus.

Enligt betänkandet anser Sveriges Kommuner och Landsting att barn med funktionsnedsättning inte ska behöva ta kontakt

med ytterligare en kommun för att få sina behov tillgodosedda när det redan finns en kommun som är väl insatt i ärendet.

LSS-kommittén föreslår att en kommun ska ha ett sammanhållet ansvar för alla som placeras i en annan kommun med stöd av socialtjänstlagen. Ett tillägg bör därför enligt kommittén göras om att den placerande kommunen enligt socialtjänstlagen även har sammanhållet ansvar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. En hänvisning bör också införas i LSS för att markera detta.

För att undvika rättsosäkerhet och för att markera vikten av ett sammanhållet ansvar är det lämpligt att införa en bestämmelse som markerar detta. Förslaget bör dock regleras i LSS, eftersom det handlar om vem som har ansvar för insatser enligt den lagen.

Motsvarande sammanhållna ansvar bör även gälla när en kommun verkställt ett beslut om boende enligt LSS i en annan kommun. Det innebär att om en person även har behov av insatser enligt socialtjänstlagen ska den kommun som har ansvaret för LSS-insatser även ha ansvaret för insatser enligt socialtjänstlagen. Förslaget är ett undantag från reglerna i socialtjänstlagen om vistelsekommunens ansvar och bör därför regleras i den lagen.

7 Konsekvenser

Utredaren i Vistelseutredningen konstaterar att omfattningen av och kostnaden för den hemtjänst som beviljas personer som inte är folkbokförda i kommunen är mycket liten ur ett nationellt perspektiv. Det finns inget behov av förändringar i det kommunalekonomiska utjämningsystemet (SOU 2009:38, avsnitt 3.8 s. 97 ff). Förslaget i denna promemoria, som innebär att bostättningskommunen behåller kostnadsansvaret för den enskilde även när denne tillfälligt vistas i en annan kommun, är i högre grad anpassat till utjämningsystemet jämfört med dagens tillämpning. Dagens tillämpning, som innebär att vistelsekommunen ansvarar för kostnaderna, beaktas inte i utjämningsystemet.

Förslagen innebär inga nya uppgifter för kommunerna, utan utgör endast en viss omfördelning av ansvaret mellan kommuner enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för vissa målgrupper i särskilda situationer. Förslagen leder därmed till en mindre omfördelning av kostnader mellan kommuner men de medför inte några ökade kostnader för kommunkollektivet som helhet. Det är viktigt att systemet för ersättning mellan kommunerna inte blir administrativt krångligt och kostsamt utan förefaller lämpligt och väl avvägt, vilket den föreslagna lösningen lever upp till.

Genomförandet av förslaget bedöms inte heller i övrigt medföra några andra konsekvenser för stat, kommun, landsting eller företag. Förslagen har ingen särskild administrativ påverkan på förutsättningarna för små företag eller för sysselsättning och

offentlig service i olika delar i landet. Förslagen påverkar inte den fria rörligheten inom EU eller medför inte några övriga särskilda konsekvenser för EU/EES-medborgare. De nya bestämmelserna avser inte att utvidga skyldigheterna att verkställa insatser utanför Sverige.

Förslaget bedöms inte heller få konsekvenser för barn till personer i den aktuella målgruppen eftersom syftet är att underlätta för den enskilde och undvika tvister på grund av oklarheter.

8 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Tillfällig vistelse i annan kommun

Det är av stor vikt att den föreslagna lagändringen när det gäller ansvaret för de s.k. semesterkommunerna träder i kraft före en sommarperiod. Lagändringarna föreslås därför träda ikraft den 1 maj 2011.

De nya reglerna om ansvar vid tillfälliga vistelser ska inte gälla för vistelser som påbörjats i en annan kommun än bosättningskommunen före ikraftträdandet.

Beslut som verkställs i en annan kommun

Människor ska inte mot sin vilja behöva komma i en situation när de tvingas ansöka om insatser i en kommun som inte är deras hemkommun. Bestämmelserna om en kommuns ansvar för insatser för personer som bereds boendeinsats och blir bosatta i en annan kommun ska därför gälla även när verkställighet av boende i annan kommun påbörjats före ikraftträdandet, trots att det kan finnas avtal mellan kommunerna enligt de äldre föreskrifterna. De nya föreskrifterna ska dock inte gälla kommuner som ingått avtal med stöd av lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

De nya föreskrifterna om ett sammanhållet vårdansvar ska däremot inte tillämpas om en person, som är bosatt i en annan kommun, till följd av ett beslut av den ursprungliga hemkom-

munen, har beviljats insatser av den andra kommunen före ikraftträdandet.

9 Författningskommentarer

9.1 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

2 a kap.

3 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

I paragrafen regleras vistelsekommunens ansvar i vissa fall när en enskild avser att under en begränsad tid vistas i en annan kommun än bosättningskommunen. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Med uttrycket att en enskild avser att vistas i en kommun ska förstås att utgångspunkten är att vistelsen föranleds av den enskildes egna önskemål och sker på den enskildes initiativ. Paragrafen omfattar inte den situationen att en kommun vill verkställa en stödinsats i en annan kommun.

När en enskild vistas i en annan kommun än bosättningskommunen, är bosättningskommunen enligt den föreslagna huvudregeln i 2 a kap. 2 § (se SOU 2009:38) ansvarig för alla stöd- och hjälpinsatser som inte är akuta, vilket innebär att bosättningskommunen ska utreda, besluta, verkställa och betala de insatser enligt 4 kap. 1 § som en enskild har behov av, om de är kända och inte uppstår oväntat och oförutsett under vistelsen.

Med uttrycket begränsad tid menas att vistelsen är tillfällig och att den enskilde avser att återvända till sin bosättningskommun efter en tid. Om vistelsen blir längre och avsikten att återvända är oklar kan det bli aktuellt att pröva frågan om vilken

kommun som är bosättningskommun. Bestämmelsen kan omfatta exempelvis semestervistelser och kortare studieperioder.

I *första stycket* regleras att vistelsekommunen i vissa fall är skyldig att bistå bosättningskommunen med utredning och verkställighet. Detta gäller om den enskilde till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av insatser för att kunna genomföra vistelsen. Med persongruppen avses samma som i 2 kap. 3 § (se kommentar till den paragrafen i prop. 1996/97:124 s. 175). Begreppet allvarlig sjukdom syftar således på svåra sjukdomstillstånd med ett fortskridande förlopp, där det knappast kan bli fråga om ett tillfrisknande.

Vistelsekommunen är endast skyldig att bistå bosättningskommunen med utredning och med att verkställa beslut på bosättningskommunens begäran. Om bosättningskommunen kan utreda ärendet på egen hand och även väljer att utföra insatserna, antingen med egen personal eller med hjälp av privata utförare, har vistelsekommunen inte något ansvar enligt denna paragraf.

I *andra stycket* anges att bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa beslut som bosättningskommunen har fattat. Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insatser i kommunen.

Bosättningskommunen och vistelsekommunen kommer sannolikt behöva lämna vissa uppgifter till varandra för att kunna fullgöra sin verksamhet och sina skyldigheter enligt paragrafen. Även om det råder sekretess för uppgifterna bör sådant uppgiftslämnande kunna ske med stöd av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), om det är nödvändigt för att kommunerna ska kunna fullgöra sin verksamhet.

2 a kap.

4 §

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 16 kap. 2 § första stycket och har kommenterats i SOU 2009:38 s. 120.

I *första stycket* finns en femte punkt som är ny i förhållande till förslaget i betänkandet och innebär att en kommuns ansvar enligt socialtjänstlagen även omfattar en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i någon boendeform enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Syftet med tillägget är att säkerställa ett sammanhållet vårdansvar även för den som har behov av insatser enligt både socialtjänstlagen och LSS. Bestämmelsen innebär att den kommun som verkställer ett beslut enligt LSS i en annan kommun även ansvarar för insatser enligt socialtjänstlagen i den andra kommunen. Att den beslutande kommunen även ansvarar för andra LSS-insatser i den andra kommunen följer av den föreslagna 16 b § LSS.

I *tredje stycket* har två nya punkter lagts till i förhållande till förslaget i betänkandet i fråga om när ansvaret för en beslutande kommun upphör. Bestämmelsen är tänkt att överensstämja med motsvarande regler i LSS. Vilken kommun som har ansvar när ansvaret upphör enligt denna paragraf avgörs av huvudreglerna i 2 a kap. 1 och 2 §§ (såsom de föreslagits i SOU 2009:38).

16 kap.

6 a §

Femte stycket är nytt och klargör att vistelsekommunen ansvarar för skyldighet att betala särskild avgift så snart bosättningskommunen har begärt att vistelsekommunen ska verkställa beslut enligt 2 a kap. 3 §. Detta innebär inte att vistelsekommunen anses ha ansvar för verkställigheten, annat än i form av ett ansvar att fullgöra sin skyldighet att bistå boendekommunen med verkställigheten. Om en begäran att bistå med verkställigheten inte har framställts ligger ansvaret för särskilda avgifter på bosättningskommunen enligt huvudregeln i paragrafen.

Övergångsbestämmelser

Lagen träder i kraft den 1 maj 2011. En enskild som då påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun ska inte omfattas av de nya reglerna om bosättningskommunens ansvar och vistelsekommunens utrednings- och verkställighetsskyldighet.

Om en person, som vistas i en annan kommun till följd av ett beslut av hemkommunen, före ikraftträdandet har beviljats insatser av den andra kommunen, ska de nya föreskrifterna om ett sammanhållet vårdansvar i 2 a kap. 4 § inte tillämpas.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

16 §

I *första stycket* föreskrivs att det i 16 b och 16 c §§ finns undantag till huvudregeln om boendekommunens ansvar för insatser enligt lagen. Förslaget behandlas i avsnitt 6.1.

Ändringarna i *andra stycket* är endast redaktionella.

I det nya *tredje stycket* föreskrivs en rätt till förhandsbesked även för personer som redan är bosatta i en kommun. Detta gäller under förutsättning att det vid ansökan om förhandsbesked är en annan kommun som enligt 16 b eller 16 c § har ansvar för insatserna enligt LSS. Vidare gäller att ansökan ska avse en boendeinsats enligt LSS, eller andra insatser om den enskilde inte längre har behov av boendeinsats utan på egen hand ombesörjer boendet. På det sättet förbättras möjligheterna till ett sammanhållet vårdansvar. Förslaget behandlas i avsnitt 6.2.

Om en enskild har behov av en boendeinsats i kommunen, och även behöver exempelvis ledsagning eller kontaktperson, måste ansökan om förhandsbesked alltså omfatta även boendet för att ansökan ska kunna prövas av boendekommunen. Om den enskilde däremot väljer ett avstå från boendeinsats enligt LSS och istället avser att ordna boendet på egen hand inom kommu-

nen, och därför bara ansöker om exempelvis personlig assistans, kan ansökan om förhandsbesked prövas. Kommunen ska inte annat än undantagsvis kunna avslå en begäran om förhandsbesked på den grunden att boendet redan är tillgodosett av den gamla kommunen (se RÅ 2004 ref 110).

I de fall då någon är bosatt i en kommun till följd av en annan kommuns beslut om boende, ska alltså boendekommunen inte pröva en ansökan om insatser enligt huvudregeln i 16 § första stycket. Boendekommunen ska antingen hänvisa den enskilde till den kommun som är ansvarig för LSS-insatser, dvs. den kommun som beslutat om boendet, eller, om den enskilde så önskar och om det framgår att den enskilde har för avsikt att varaktigt bosätta sig i den nya kommunen, istället pröva ansökan som en begäran om förhandsbesked. Detta innebär en ändring i förhållande till vad Regeringsrätten kommit fram till (se RÅ 2007 ref 40).

Enligt *fjärde stycket* (tidigare tredje stycket) ska en vistelsekommun bara ansvara för akuta stöd- och hjälpinsatser, på motsvarande sätt som föreslås i 2 a kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453). Enligt förarbetena till bestämmelsen i dess tidigare lydelse skulle vistelsekommunen svara för insatser som behövs vid en tillfällig genomresa eller några månaders boende i en sommarbostad. Med den nya lydelsen ska i stället bosättningskommunen svara för de insatser som den enskilde kan behöva vid en tillfällig vistelse i en annan kommun, om det inte rör sig om akuta stöd- och hjälpinsatser som det uppstår behov av under vistelsen. Förslaget behandlas i avsnitt 5.2.

I *femte stycket* (tidigare fjärde stycket) är ändringarna endast redaktionella.

16 a §

Paragrafen är ny och motsvarar den föreslagna 2 a kap. 3 § socialtjänstlagen. Se kommentaren till den paragrafen. Förslaget behandlas i avsnitt 5.3.

16 b §

Paragrafen är ny och ersätter 17 a § som upphävs. Förslaget behandlas i avsnitt 6.1. I paragrafen regleras undantag från huvudregeln om kommunens ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen enligt 16 § första stycket.

Genom paragrafens *första stycke* är det möjligt för en kommun att verkställa ett beslut om boendeinsats enligt 9 § 8 eller 9 i en annan kommun. Liksom tidigare krävs särskilda skäl för detta (se prop. 2000/01:6 och bet. 2000/01:SoU4). Av 17 § framgår att kommunen kan sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla en insats åt en enskild. Verkställighet i en annan kommun kan således ske genom avtal med den andra kommunen om att utföra boendeinsatsen eller med en enskild utförare. Kommunen som beslutar om insatsen behåller ansvaret för LSS-insatser för den enskilde även om han eller hon genom beslutet blir bosatt i den andra kommunen. Kommunerna ska således inte längre träffa avtal med varandra om vilken kommun som har kostnadsansvar för en enskilds boendeinsatser. Om det uppstår behov av andra LSS-insatser ska alltså den ursprungliga kommunen svara även för dem. Ansvaret omfattar utredning av rätten till insatser och beslut om insatser enligt lagen, kostnadsansvar och verkställighetsansvar. Liksom i fråga om boendet kan kommunen enligt 17 § träffa avtal med någon annan när det gäller verkställigheten, om inte kommunen väljer att själv utföra insatsen i den andra kommunen.

Den nya bosättningskommunen åläggs ingen skyldighet att bistå den ansvariga kommunen med utredning eller verkställighet på det sätt som föreslås beträffande tillfälliga vistelser på den enskildes initiativ (16 a §). Det förutsätts i stället att den beslutande kommunen försäkrat sig om möjligheten att verkställa insatser innan beslut om verkställighet i annan kommun fattas.

Paragrafen är inte avsedd att inskränka den enskildes rätt att själv bestämma var han eller hon vill bo. I *andra stycket* regleras därför när den ursprungliga kommunens ansvar för LSS-insatser upphör. Om den enskilde önskar bosätta sig permanent i den nya boendekommunen kan han eller hon ansöka om förhands-

besked enligt 16 § tredje stycket. Enligt *första punkten* upphör den ursprungliga kommunens ansvar så snart den nya boendekommunen meddelat förhandsbesked och börjar verkställa insatser för den enskilde. Det räcker alltså inte med att en ansökan om förhandsbeskedet har prövats. Liksom de fall då någon ännu inte är bosatt i kommunen och söker förhandsbesked, måste den enskilde nämligen ha möjlighet att avstå från att välja den nya kommunen. Den enskilde kan dock inte kräva att kommunen tillhandahåller just det boende där han eller hon befinner sig. Kommunen råder själv över verkställigheten och kan välja att erbjuda ett annat boende. Så snart den enskilde accepterar beviljade insatser och de börjar verkställas upphör den ursprungliga kommunens ansvar. Därmed inträder den nya boendekommunens ansvar för insatser enligt huvudregeln i 16 § första stycket. Detta innebär en förändring i förhållande till vad som följt av RÅ 2007 ref 40.

Vidare följer av *andra punkten* att en kommuns ansvar upphör om den enskilde bosätter sig i en tredje kommun. Av uttrycket ”bosätter sig” följer att det ska ske på den enskildes initiativ. Den ursprungliga kommunens ansvar upphör därför inte om bosättning i en tredje kommun följer av att kommunen väljer att verkställa insatsen i en tredje kommun. Enligt *tredje punkten* upphör den ursprungliga boendekommunens ansvar också om den enskilde har behov även av insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) och ett ärende om socialtjänstinsatser flyttas över till den nya boendekommunen eller till en tredje kommun med stöd av de föreslagna paragraferna 2 a kap. 11 eller 12 § socialtjänstlagen (tidigare 16 kap. 1 § socialtjänstlagen). Så snart ursprungskommunens ansvar upphör inträder den nya bosättningskommunens ansvar enligt huvudregeln i 16 § första stycket.

Ett landstings ansvar för insatsen rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 påverkas inte av denna bestämmelse. Det innebär att en person som genom en kommuns beslut och verkställighet enligt denna paragraf blir bosatt i en annan kommun enligt huvudregeln i 16 § ska vända sig till det landsting där han

eller hon är bosatt för att söka en sådan insats, även om det är ett annat landsting än det ursprungliga.

16 c §

Paragrafen är ny och innebär att en kommuns ansvar för LSS-insatser även omfattar den som vistas i en annan kommun i vissa boendeformer som beskrivs i socialtjänstlagen (2001:453), även om den enskilde blir bosatt i den andra kommunen. I *tredje stycket* regleras när ansvaret upphör. Bestämmelsen är avsedd att överensstämja med motsvarande bestämmelser i socialtjänstlagen (2 a kap. 4 §) för att säkerställa ett sammanhållet vårdansvar för den som har behov av insatser enligt båda lagarna. Se kommentar till den paragrafen och till 16 b § andra stycket. Förslaget behandlas i avsnitt 6.3.

27 §

Ändringen innebär att även förhandsbesked till en person som redan är bosatt i en kommun kan överklagas. Förslaget behandlas i avsnitt 6.2.

28 a §

Tredje stycket är nytt och klargör att vistelsekommunen ansvarar för skyldighet att betala särskild avgift så snart boendekommunen har begärt att vistelsekommunen ska verkställa beslut enligt 16 a §. Detta innebär inte att vistelsekommunen anses ha ansvar för verkställigheten, annat än i form av ett ansvar att fullgöra sin skyldighet att bistå boendekommunen med verkställigheten. Om en begäran om att bistå med verkställighet inte har framställts ligger ansvaret för särskilda avgifter på boendekommunen enligt huvudregeln i paragrafen.

Övergångsbestämmelser

Lagen träder i kraft den 1 maj 2011. Bestämmelserna om en kommuns ansvar för insatser för personer som bereds boendeinsats och

blir bosatta i en annan kommun ska gälla även när verkställighet av boende i annan kommun påbörjats före ikraftträdandet, trots att det kan finnas avtal mellan kommunerna enligt de äldre föreskrifterna. De nya föreskrifterna ska dock inte gälla kommuner som ingått avtal med stöd av lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Sådana avtal kan kommunerna fortsätta att tillämpa.

Om en person, som är bosatt i en annan kommun till följd av ett beslut av den ursprungliga hemkommunen, har beviljats insatser av den andra kommunen före ikraftträdandet, ska de nya föreskrifterna om ett sammanhållet vårdansvar i 16 c § inte tillämpas.

En enskild som påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet ska inte omfattas av de nya föreskrifterna i 16 och 16 a §§.

Departementsserien 2010

Kronologisk förteckning

1. Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen. A.
2. Ändring av övergångsbestämmelserna till lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd. S.
3. Institutet för uppföljning och utvärdering inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Förslag till uppdrag och plattform. S.
4. Utvärdering av överskottsmålet. Fi.
5. Upphävande av lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning. IJ.
6. Vissa frågor om vapenlagen. Ju.
7. Kreditvärderingsinstitut. Fi.
8. Fyra aktiebolagsrättsliga frågor. Ju.
9. Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet. Ju.
10. Ny lag om europeiska företagsråd. A.
11. Läkemedel och försäkringsskydd vid personskador. S.
12. Moderniserade regler för avvecklingsystem och finansiella säkerheter. Fi.
13. Genomförande av bestämmelsen om sjukhusundantag. S.
14. De nyanlända och arbetslöshetsförsäkringen, m.m. A.
15. Betyg från årskurs 6 i grundskolan. U.
16. En myndighet för bortförda barn. UD.
17. En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess. Ju.
18. Ny lag om leksakers säkerhet. IJ.
19. Bättre regler för elektroniska kommunikationer. N.
20. Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering. + Lättläst. + Daisy. IJ.
21. Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall. S.

Departementsserien 2010

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Vissa frågor om vapenlagen. [6]
Fyra aktiebolagsrättsliga frågor. [8]
Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet.
[9]
En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess. [17]

Utrikesdepartementet

En myndighet för bortförda barn. [16]

Socialdepartementet

Ändring av övergångsbestämmelserna till lagen
(2008:145) om statligt tandvårdsstöd. [2]
Institutet för uppföljning och utvärdering inom
hälso- och sjukvård och socialtjänst. Förslag
till uppdrag och plattform. [3]
Läkemedel och försäkringsskydd vid person-
skador. [11]
Genomförande av bestämmelsen om sjukhus-
undantag. [13]
Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa
fall. [21]

Finansdepartementet

Utvärdering av överskotts målet. [4]
Kreditvärderingsinstitut. [7]
Moderniserade regler för avvecklingssystem
och finansiella säkerheter. [12]

Utbildningsdepartementet

Betyg från årskurs 6 i grundskolan. [15]

Näringsdepartementet

Bättre regler för elektroniska kommunikationer.
[19]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Upphävande av lagen (1990:1183) om tillfällig
försäljning. [5]
Ny lag om leksakers säkerhet. [18]

Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet
som diskriminering. + Lättläst. + Daisy. [20]

Arbetsmarknadsdepartementet

Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen. [1]
Ny lag om europeiska företagsråd. [10]
De nyanlända och arbetslöshetsförsäkringen,
m.m [14]